

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för veterinärmedicin och
husdjursvetenskap

Institutionen för biomedicin och veterinär
folkhälsovetenskap

Riskerar nya djurskyddsreglerna att svenska grisproducenter biter sig i svansen?

Appelberg Emma

*Uppsala
2018*

Riskerar nya djurskyddsreglerna att svenska grisproducenterna biter sig i svansen?

Are new animal welfare rules coming back to bite the Swedish pig producers?

Appelberg Emma

Handledare: *Jenny Yngvesson, institutionen för husdjurens miljö och hälsa*

Examinator: *Maria Löfgren, institutionen för biomedicin och veterinär folkhälsovetenskap*

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i veterinärmedicin

Kurskod: EX0700

Program/utbildning: Veterinärprogrammet

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2018

Serienamn: Veterinärprogrammet, examensarbete för kandidatexamen

Delnummer i serien: 2018:8

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: *avvänjning, smågrisar, risker*

Key words: *weaning, piglets, risks*

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap

Institutionen för biomedicin och veterinär folkhälsovetenskap

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	1
<i>Summary</i>	2
Inledning	3
Material och metoder	3
Litteraturöversikt	4
Tillkomst och antagning av den nya föreskriften	4
Forskningen, nackdelar och fördelar	5
Produktivitet	5
Smågrisarnas välmående	6
Gastrointestinala problem	6
Stress och tillväxt	7
Beteendestörningar	7
Offentlig debatt	7
Medial debatt	7
Politisk debatt	9
Diskussion	9
Litteraturförteckning	12
Icke publicerat material	13

SAMMANFATTNING

Föreskrifterna för grishållning kom i december 2017 att ändras. Syftet med denna litteraturstudie är att reda ut varför en ny föreskrift tillkom och antogs, vad forskningen säger om tidig avvänjning och att återge debatten som följde. 10% av smågrisarna i en djuromgång får sedan dess avvänjas en vecka tidigare än innan, vid levnadsdag 21 istället för 28. Dock endast om elva extra krav är uppfyllda. Dessa nya förändringar har fått mycket uppmärksamhet och skapat såväl medial som politisk debatt. Jordbruksverket valde att göra dessa ändringar för att öka konkurrenskraften för svenska grisproducenter gentemot utländska. Detta med stöd från en pilotstudie som visade att tidig avvänjning kan leda till ökad produktion. De menar, med stöd från pilotstudien, att dessa nya ändringar kan göras utan att djurvälståndet blir lidande. Det är just djurvälståndet som ifrågasätts av de kritiska rösterna. Forskningen visar att den tidiga avvänjningen kommer att vara skadande för smågrisarna. De utsätts för en ökad risk att drabbas av gastrointestinala problem, ökad stress och försämrad tillväxt samt beteendestörningar. Det finns även forskning som ifrågasätter att denna tidigare avvänjning skulle leda till ökad produktion. Innan Jordbruksverket genomförde lagändringen skickades förslaget ut till flertalet remissinstanser. Majoriteten av dessa avströk förslaget, och trots detta genomfördes lagändringen. Detta blev således mycket omdebatterat av både i media och på politisk nivå. Sammanfattningsvis blir övertygelsen, precis som de flesta remissvar och kritiska röster, att detta kan komma att få negativa konsekvenser. Både smågrisarnas välfärd och grisproducenterna riskerar att drabbas negativt av den nya föreskriften. Det svenska mervärdet riskerar att försvagas och på så sätt riskerar de svenska grisproducenterna att genom denna nya föreskrift, bita sig i svansen.

SUMMARY

The Swedish Agriculture Agency amended the national regulations for animal keeping in December 2017. The purpose of this study is to sort out how and why the new regulations was adopted, what the science says about early weaning and to retell the public debate that followed. According to the new regulations, 10% of piglets in a stock of animals may be weaned a week earlier than previously, on day 21, instead of day 28. However, this is only allowed if eleven additional requirements are met. The new regulations regarding the weaning of piglets have received much attention and have created media and political debate. The Swedish Agriculture Agency claims that the new regulations will improve the competitiveness of Swedish pig producers vis-à-vis foreign producers. On the basis of a pilot study, they argue that the changes to the regulations will not impair animal welfare. The pilot study in question also showed that earlier weaning leads to increased production. Critical voices, on the other hand, claim that animal welfare is in jeopardy. Studies show that early weaning is harmful to piglets. They are at increased risk of having gastrointestinal problems, higher stress levels and impaired growth as well as behavioral disruptions. There is research that questions the fact that earlier weaning would lead to a rise in production. The Swedish Agriculture Agency carried out the change in legislation in spite of the fact that the majority of the consultation bodies opposed the change. And I believe, in accordance with most of the consultation bodies and critical voices raised, that the new regulations could have negative consequences for the welfare of piglets, and that Swedish pig producers run the risk of being adversely affected by the new regulations. The additional Swedish value risk being diminished, and, in that way, the new regulation might come back to bite the Swedish pig producers.

INLEDNING

Den 1 december 2017 började nya föreskrifter för avvänjningen av smågrisar att gälla (SJVFS 2017:25). Det är, sedan den nya föreskriften, tillåtet att avvänja griskultingar vid dag 21 istället för vid dag 28. Dock ska det tilläggas att detta endast får ske om grisuppfödaren uppfyller vissa krav. Dessa olika krav är 11 villkor för hälsa och välfärd. Detta ska göra det möjligt för uppfödaren att avvänja en grupp där upp till 10% av individerna får vara under 26 dagar och som yngst 21 dagar. Föreskriften har enligt Jordbruksverket ändrats för att svensk grisuppfödning ska vara konkurrenskraftig och ingå i en livsmedelskedja med ökad produktion som är i enlighet med regeringens livsmedelsstrategi (Jordbruksverket, 2018). I regeringens livsmedelsstrategi står det att lönsamheten måste höjas för svensk animalieproduktion. Detta får dock endast göras med bibehållen djurhälsa och djurskydd (Regeringens proposition 2016/17:104). De 11 krav som Jordbruksverket tagit fram är enligt dem för att upprätthålla smågrisarnas hälsa. Allt detta grundas på en pilotstudie som har granskats av experter från SLU. Den nya föreskriften har fått mycket kritik i media samt väckt politisk debatt. Kritiken som har framförts handlar dels om att pilotstudien inte är tillräckligt omfattande och att Jordbruksverket inte har sett till forskningen, vilket de såklart avfärdar. Denna debatt väckte mitt intresse då jag kom på mig själv med att tänka; Kan det verkligen vara så illa? Detta gav grunden för arbetet och gav även syftet med denna uppsats, vilket är:

- Att reda ut hur det gick till när föreskriften tillkom och antogs
- Att redogöra för vad forskningen säger om vilken tid som är bäst för avvänjning av smågrisar.
- Att återge den offentliga debatten som följde efter antagningen av föreskrifterna.

Uppsatsen avslutas med en analys av det som framkommit.

MATERIAL OCH METODER

Uppsatsen är en litteraturstudie. Utgångspunkten för vilken litteratur som har tagits med i denna litteraturstudie har varit ”tidig avvänjning” med fokus på det som har använts som argument i debatten. Andra relevanta referenser har hittats genom att använda sökorden listade nedan på sökmotorerna Pubmed, Epsilon, Web of Science och Google Scholar. Därefter har även nya referenser hittats i andra artiklars referenslistor.

Referenser från den offentliga debatten har jag funnit genom att googla ord som ”ny föreskrift” och ”avvänja smågrisar”. Debattinläggens referenser har gett upphov till nya källor.

Ytterligare insamlande av fakta har även skett genom mailkontakt med berörda aktörer.

Artiklar som har fokuserat på senare avvänjning än 21–28 dagar har till största del valts bort. Även artiklar som har undersökt avvänjning i olika stalltyper och avvänjning med olika foder har valts bort då det inte ansågs relevant för denna litteraturstudie syfte.

Sökord: Pigs, Weaning, Age, Effects, Risk, Production, Health, Lactation, Sow

LITTERATURÖVERSIKT

Tillkomst och antagning av den nya föreskriften

Sveriges Grisföretagare ansökte den 30 mars 2015 om att ett förslag till ett nytt kontrollprogram för grisuppfödning skulle godkännas av Jordbruksverket. Jordbruksverket är regeringens expertmyndighet på jordbruks- och livsmedelspolitiska områden (Jordbruksverket, 2013). De är en oberoende expertmyndighet och ska agera objektivt och opartiskt och inte agera för enskilda aktörer. Sveriges Grisföretagare är en ekonomisk förening och kallar sig själva för en intresseorganisation (Olsson, 2018). Enligt Sveriges Grisföretagares ordförande är grisproducenter som tillsammans står för 80% av Sveriges grisproduktion anslutna till organisationen (Olsson, 2018). Sveriges Grisföretagare är delägare i Svensk Kött och i Svenska Gård & Djurhälsan (Olsson, 2018).

Svenska Grisföretagarna uppgav i ansökan att syftet med det nya kontrollprogrammet var att öka grisarna välfärd och hälsa genom att sänka ditiden för smågrisarna, alltså avvänja dem tidigare (Sveriges Grisföretagare, 2015). Den sänkta ditiden motiverar Sveriges Grisföretagare med att de vill minska påfrestningen på soggorna som de menar att den sista veckans diande medför (Sveriges Grisföretagare, 2015). De senaste decennierna har smågrisen ökat i vikt, ca 1 kg, och kullarna har blivit större, från ~10 till ~12,5 smågrisar, vilket innebär att soggorna behöver producera mer mjölk. Detta skulle kunna påverka soggornas hälsa negativt (Wallgren & Gunnarsson, 2015). Ansökan inkluderade en pilotstudie (Sveriges Grisföretagare, 2015), gjord av Svenska Pig AB på uppdrag av Svenska Grisföretagarna. Denna pilotstudie innehöll data från produktionen, djurhälsan och information enligt den föreslagna kontrollmallen, från Sveriges Grisföretagare, som en djurhälsoveterinär samlat in vid kontrollbesök från tre besättningar (Svensk Pig, 2013).

Den 15 juni 2015 fick professor och stadsveterinär Per Wallgren och universitetslektor vid SLU Stefan Gunnarsson i uppdrag av Jordbruksverket att utvärdera förslaget och se över den data som Svensk Pig AB sammanställt genom pilotstudien. Det framgick inte tydligt i ansökan vilken ålder Sveriges Grisföretagare ville sänka avvänjningsåldern till. När granskningen av pilotstudien gjordes såg man att det fanns anmärkningar enligt kontrollmallen på smågrisar avvanda vid 21–23 dagar. Tolkningen blev därför att avvänjningen skulle ske efter 24 dagar (Wallgren & Gunnarsson, 2015). Tidigare var kravet att grisarna inte fick vara yngre än 28 dagar vid avvänjningen (SJVFS 2010:15). Det har visat sig att våra domesticerade soggor skulle avvänja sina smågrisar vid ungefär 123 dagars ålder om det fick ske naturligt. Denna process var succesiv och styrdes till stor del av soggorna själva (Jensen & Recén, 1989).

Efter utvärderingen av den förkortade ditiden såg Wallgren & Gunnarsson (2015) att det inte fanns någon signifikant positiv effekt av den tidigare avvänjningen för soggorna. Detta mättes på eventuell skillnad i soggornas hull. Dock såg de att produktionen, mätt som antal avvanda grisar, ökade signifikant. Antalet kullar per sugga och år ökade från 2,2 till 2,3. Följaktligen ledde detta till att antalet avvanda smågrisar per sugga ökade signifikant från 24,7 till 25,8. Wallgren och Gunnarsson (2015) skriver vidare i utvärderingen att det inte finns någon positiv riktning hos soggornas välmående som skulle kunna kompensera den risk som smågrisarna utsätts för vid den tidigare avvänjningen. De avslutar med att skriva att en tidigare avvänjning på smågrisar kan godkännas om de har en medelålder av minst 28 dagar och kontrollprogrammet appliceras. De argument som framförs är då att grisuppfödarna lättare ska kunna hålla stabila grupper av soggor för att minska aggressivitet och skador (Wallgren & Gunnarsson, 2015).

Jordbruksverket skickade efter Wallgren och Gunnarssons granskning förslaget på den nya föreskriften till ett stort antal remissinstanser varav 33 stycken svarade angående förslaget om

ändrad avvänjningstid. Fyra stycken (12%) av dessa tillstryker förslaget, sex stycken (18%) varken tillstryker eller avstryker och 23 stycken (70%) avstryker förslaget. Jordbruksverket skriver att den kunskapen och informationen som kommit fram i remissvaren, varit kända sedan innan och tagits med i åtanke när förslaget togs fram. De skriver även att det inte delar uppfattningen, som framförts i remissvaren, om att pilotstudien som ligger till grund för den nya föreskriften skulle vara för liten (Avdelningen för djurskydd och hälsa, 2017).

Den 1 december kom slutligen en ny föreskrift för smågrisars avvänjning med stöd från det Wallgren och Gunnarson kom fram till i sin granskningsrapport. I denna föreskrift (SJVFS 2017:25) står det att smågrisarna får avvänjas redan vid levnadsdag 21 om följande punkter är uppfyllda:

1. Besättningen är ansluten till en frivillig organiserad hälsokontroll med plan och riktlinjer som Jordbruksverket har godkänt med särskild hälsokontroll av smågrisar.”
2. Besättningen är ansluten till det frivilliga biosäkerhetsprogrammet ”Smittsäkrad besättning gris” och är ansluten till nivå ”Spets” enligt programmets plan och riktlinjer.
3. Smågrisarna föds upp omgångsvis under digivningsperioden. Efter digivningsperioden flyttas de avvanda grisarna till en annan stallavdelning där de föds upp omgångsvis. Under dessa perioder blandas inte grisarna med grisar från andra djurgrupper.
4. De stallavdelningar som används för uppfödning enligt punkt 3 är tomma på djur i minst fem dygn mellan varje djuromgång samt är rengjorda och desinficerade innan en ny omgång djur sätts in.
5. Vid kullutjämning under digivningsperioden flyttas inte någon smågris till en smågriskull där smågrisarna är äldre än 2 dygn.
6. När smågrisarna avvänjs äter de speciellt anpassat tillskottsfoder i tillräcklig mängd. Tillskottsfodret ska vara mjölkbaserat.
7. I varje djuromgång har högst 10% av smågrisarna en avvänjningsålder som understiger 26 dygn.
8. Vid avvänjningen har smågrisarna en för sin ålder normal vikt.
9. Efter avvänjning förekommer inga beteendestörningar så som flanksugning, eller svansbitning annat än undantagsvis.
10. De stallavdelningar som används för uppfödning enligt punkt 3 har anläggning för tillskottsvärme.
11. Reservverk finns på anläggningen.

Forskningen, nackdelar och fördelar

Produktivitet

European Food Safety Authority (EFSA) skriver i sin rapport om hälsa hos bland annat oavvända smågrisar (EFSA, 2007) att det finns en allmän föreställning om att man genom tidigare avvänjning skulle kunna öka produktionen. Genom att avvänja tidigare skulle man då teoretiskt sätt kunna para suggan snabbare och hon skulle då producera fler kullar under året (EFSA, 2007). Det Xue et al. (1993) har kommit fram till är att det antagligen är mer komplext än så. I denna studie undersöktes det hur längden på laktation och produktivitet för enskilda suggor hängde ihop. I studien var det 1425 suggor från 39 olika besättningar. Det som Xue et al. (1993) kom fram till var att längden på laktation och produktivitet inte hade någon signifikant korrelation. Enligt deras siffror är det fullt möjligt att suggan kan få fler kullar per år. Dock verkar dessa kullar vara mindre i storlek. De refererar till en studie där det har visat sig att kortare laktation, 21 dagar, ger hos suggan lägre nivåer av follikelstimulerande hormon än hos suggor med en laktation på 35 dagar. En annan studie som de refererar till visar istället att det som påverkas av kortare laktationstid inte är ovulationen utan istället embryonas överlevnad som påverkades negativt av kortare laktationstid. Sammanfattningsvis skriver Xue

et al. (1993) att det inte är någon signifikant skillnad på produktiviteten hos suggor som har laktationstider på 21, 28 respektive 35 dagar. De menar att det finns många fler faktorer att väga in och att det inte är så enkelt som att korta laktationen för att öka produktiviteten.

EFSA (2007) lyfter även forskning som istället visar på ökad produktivitet vid lägre avvänjningsålder, däribland en artikel publicerad av Te Brake (1976). I denna studie undersöktes vilken som är den mest lönsamma tiden för laktation hos suggor med smågrisar som vägde 20 kg. Studien kom fram till att det var billigast att avvänja smågrisar i åldern 26–30 dagar. Dock visade det sig att produktionen ökade när de avvande smågrisarna vid 21–25 dagar vilket kompenserade den ökade kostnaden för mat. Sammanfattningsvis var det mest lönsamt att avvänja smågrisarna vid 21–25 dagar (Te Brake, J.H.A, 1976).

Smågrisarnas välmående

Det finns risker med att avvänja smågrisarna för tidigt. Detta poängterar EFSA om i sin rapport (EFSA 2007). Smågrisar kan, om de avvänjs innan 28 dagars ålder, få gastrointestinala problem, ökad stress och tillväxtproblem samt beteendestörningar. EFSA (2007) rekommenderar därför att inte avvänja smågrisarna förrän de är minst 28 dagar gamla.

Gastrointestinala problem

Vidare i rapporten från EFSA (2007) skriver de om hur smågrisarna påverkas gastrointestinalt av avvänjningen. Mucosan hos smågrisarna kommer att ändras och det kan uppstå villiusatrofi och krypthyperplasi. Om detta sker kommer det bli sämre upptagningsförmåga i tarmen vilket kan leda till avvänjningsdiarré. Förändringarna i mucosan har visat sig vara mer markanta hos smågrisar avvanda vid 14 dagar än hos smågrisar avvanda vid 28 dagar (Pluske et al., 1997). Ny forskning har även visat att förändringar som uppkommer i gastrointestinkanalen hos smågrisarna vid avvänjning kan bli livslånga och skadliga. Detta kan även göra att smågrisarna senare i livet är mer mottagliga för sjukdomar (Moeser et al., 2017) För att motverka dålig tillväxt som detta kan medföra, är det bra att vänja smågrisarna med vanlig föda innan avvänjningen. Att tidigt vänja smågrisarna med vanlig föda har visats ge högre vikt efter avvänjning och således kommer de hålla sig friskare efter avvänjningen (EFSA, 2007). Trots detta kommer smågrisarna vid avvänjning, oavsett om det sker vid 3 eller 4 veckor, att minska sitt intag av föda med ca 20% den första dagen. Och det kommer ta ungefär 2 veckor för dem att äta som vanligt igen. Detta leder följaktligen till en viktminskning (Le Dividich et al., 2000). EFSA:s rapport refererar till en studie som skriver att smågrisar avvanda vid 18 och 21 dagar kommer båda att minska i vikt men att gruppen som avvandes vid 18 dagar kommer att minska i vikt under en längre tid (Colson et al., 2006). Denna minskning av föda och viktminskning beror på avvänjningen som anses vara stressande för smågrisarna (EFSA, 2007).

Avvänjningsdiarré är en vanlig förekommande sjukdom hos smågrisar. Den uppkommer ca 3–4 dagar efter avvänjning. Orsaker till diarrén kan vara flera olika t.ex. dålig hygien, låg vikt, låg avvänjningsålder och intensiv inhysning av smågrisarna (Sørensen et al., 2009) Om avvänjningsålder skulle öka till 28 dagar skulle detta troligtvis leda till en minskning av förekomsten av avvänjningsdiarré. Smågrisarna har då ett bättre immunförsvar och den ökade ålder skulle således minska förbrukningen av antibiotika. Detta skriver danska Miljö- och Fodevareministeriet i en rapport om MRSA (Miljö- och Fødevareudvalget, 2017). Ökad ålder vid avvänjning gör att smågrisarna har lättare att anpassa sig till sina omgivande förhållanden (Leibbrandt et al., 1975). Minskningen av antibiotika är viktigt för att få stopp på MRSA bakterier. Dock fortsätter Miljö- och Fodevareministeriet med att skriva att det ännu inte finns några studier som visar att en senare avvänjningsålder skulle ha någon inverkan på MRSA-nivåerna hos våra lantbruksdjur (Miljö- och Fødevareudvalget, 2017).

Stress och tillväxt

Att det är stressande med tidig avvänjning för smågrisarna har visats i en studie av Colson et al. (2006). I denna studie fann man att nivåerna av kortisol och noradrenalin var förhöjda hos smågrisar avvanda vid dag 21 i jämförelse med de avvanda vid dag 28. De kom fram till att om avvänjningen sker vid dag 21 får detta fler ofördelaktiga påföljder för tillväxten och stresshanteringen hos smågrisarna, än om de avvandades vid dag 28 (Colson et al., 2006). Kortisol är en glukokortikoid som insöndras från binjurebarken. Långvarig stress ökar insöndringen av kortisol vilket i sig kan leda till bland annat nedsatt digestion och hämrat immunförsvar. Precis som kortisol så ökar noradrenalin vid stresspåslag då detta är de sympatiska nervsystemets transmittorsubstans. Kortisol och noradrenalin blir därför indikatorer på att djuren är stressade. Stressen är en predisponerad faktor för minskad tillväxt hos unga djur och flertalet sjukdomar. Ett exempel på en sådan sjukdom är diarré (Sjaastad, 2010).

Beteendestörningar

Det är inte bara fysiologiska förändringar som sker hos smågrisarna vid tidig avvänjning. Beteendeförändringar som bukmassage har i en studie av Fraser visat sig öka om smågrisarna avvänjs vid tidig ålder (Fraser, 1978). Detta är ett beteende som utförs då smågrisarna har ett väldigt starkt sugbehov under deras första levnadstid (EFSA, 2007). Ju mer tid en smågris spenderar med bukmassage, desto mindre tid kommer den lägga på att äta, dricka och sova. Det leder följaktligen av en minskad tillväxt (Widowski et al. 2008). I den tidigare nämnda studien av Colson et al., (2006) framkom dock att onormala beteendestörningar ses hos smågrisar avvanda vid både 21 respektive 28 dagars ålder.

Offentlig debatt

Medial debatt

Mycket av det man har kunnat läsa i media gällande den nya föreskriften har varit artiklar om hur undermålig den är. Den 24 maj 2017 kunde man i Svenska Dagbladet läsa en debattartikel av professor emeritus Bo Algers, etolog Lena Lindström och veterinär Lina Flyrén. I denna artikel skriver de att den nya föreskriften är ett ”bakåtsträvande förslag”. De tar upp de möjliga beteendeförändringarna, så som bukmassage och hur det är vanligare hos tidigare avvanda smågrisar, fysiologiska förändringar som avvänjningsdiarré och hur detta skulle kunna leda till ökad användning av antibiotika. Sammanfattningsvis skriver de att Jordbruksverkets lojalitet verkar ligga hos grisproducenterna då de är beredda att riskera både smågrisarnas hälsa och folkhälsan för att möjligtvis, utan vetenskapliga studiers stöd, öka lönsamheten något (Algers, Lindström & Flyrén, 2017).

I Göteborgsposten kunde man några månader senare läsa ännu en debattartikel (Röcklinsberg et al. 2017). Denna artikel var skriven av tio docenter och professorer, verksamma vid SLU och Linköpings universitet. En av dessa är Stefan Gunnarsson, docent på SLU som även gjorde granskningen av Svensk Pig AB:s pilotstudie (Wallgren & Gunnarsson, 2015). Debattartikelförfattarna tar i artikeln upp hur Jordbruksverket inte har gett en tillräcklig lång tid för remissvar, endast en månad, och att de inte heller har tagit åt sig av kritiken utan skickat förslaget till EU utan nästan några ändringar. De menar att Jordbruksverket har ”kört över” alla remissvar från bland annat Livsmedelsverket, Veterinärförbundet och olika djurskyddsföreningar. De skriver att djurskyddslagen ska vara förebyggande, vilket även Jordbruksverket skriver på sin hemsida. Författarna tycker dock att föreskriften gör det svårare för djurägarna att agera i förebyggande syfte. Till exempel tar de upp ett av kraven i föreskriften för att smågrisarna ska få avvänjas tidigare som lyder: ”Efter avvänjning förekommer inga beteendestörningar så som flanksugning, eller svansbitning annat än undantagsvis.” De skriver att om beteendestörningar som dessa uppkommer är det omöjligt för djurägarna att gå tillbaka i avvänjningsstegen och skadan är då redan skedd, vilket strider mot djurskyddslagens

förebyggande syfte (Röcklinsberg et al., 2017). Denna debattartikel svarades på av veterinär samt divisionsdirektör på Jordbruksverket Håkan Henriksson och djurskyddssamordnare på Jordbruksverket Helena Elofsson, i en replik. De svarar med att skriva att det inte kommer bli en stor ändring i praktiken utan att grisuppfödare som har bra förutsättningar ska kunna avvänja något tidigare. Detta under övervakning av veterinärer. De skriver att de utökade kraven kräver att antibiotikaanvändningen inte ökar och att deras studie (Svensk Pig, 2013) visar att detta är möjligt. De menar att djurvälståndet inte kommer bli lidande (Henriksson & Elofsson, 2017). På Jordbruksverkets hemsida kan man se en intervju med Helena Elofsson (Jordbruksverket, 2018). Hon säger i denna intervju att smågrisarna kommer ha ett extra säkerhetsnät och att hon tror att det kommer ha ”ett minst lika gott djurskydd som tidigare”. På frågan om varför Jordbruksverket gör denna förändring refererar hon till riksdagens livsmedelsstrategi och om hur Jordbruksverket ska arbeta för att stärka konkurrenskraften för svenska företag (Jordbruksverket, 2017). I livsmedelsstrategin står det tydligt att svensk animalieproduktion ska öka och att ”Djurskyddsnivån ska inte sänkas” (Regeringens proposition, 2016/17:104). Ännu en fråga hon svarar på är den om hur Jordbruksverket fått kritik för att det inte har lyssnat på forskning som finns i ämnet. Detta håller hon inte med om. Hon säger att de är medvetna om forskningen och att de just av dessa anledningar har de elva extra kraven. Att Jordbruksverket inte skulle följa djurskyddslagen avfärdar hon och säger att det är deras ansvar att bestämma vilka de detaljerade reglerna i lagramen är, vilket de i detta fallet har gjort (Jordbruksverket, 2017).

Liknande kritik kan man läsa i en artikel i tidningen LandLantbruk (Rolfsson, 2017). I artikeln svarar Ingemar Olsson, ordförande Sveriges Grisföretagare, att kritiken ”ger en felaktig bild”. Han fortsätter med att säga att de vill spara på suggorna. Att låta 12–13 smågrisar, som väger över 10 kilo, dia så länge är enligt honom inte snällt mot suggan. Han tillägger att när den förra föreskriften kom 1988 vägde smågrisarna 6–7 kilo och var ca 7–8 stycken per kull (Rolfsson, 2017). Olsson skriver även ett inlägg på Svenskt Köttets hemsida (Olsson, 2017) där han tar upp hur svenska grisuppfödare använder sig av omgångsuppfödning och håller samma djur i en sluten grupp, vilket är en bidragande faktor till den låga antibiotikaanvändningen då detta minskar smittor. På grund av denna omgångsuppfödning hamnar snittet för avvänjningsålder på 30 dagar i Sverige. Han vill ge Jordbruksverket en eloge för att de, enligt honom, noggrant granskat de studier som ligger till grund för föreskriften. Sammanfattningsvis skriver han att det är nödvändigt med att kontinuerligt anpassa reglerna för att svensk grisproduktion ska kunna finnas kvar (Olsson, 2017).

Svenskt Kött har på sin hemsida publicerat en text utan avsändare där de framför att den nya föreskriften baseras på vetenskapliga studier och att den dels är för att förbättra djurens välfärd (Svenskt Kött, 2017). Per Wallgren och Stefan Gunnarsson, som utvärderade pilotstudien, kommenterar detta i en debattartikel i LandLantbruk. De skriver att det inte finns stöd för att varken suggan eller smågrisarna mår bättre av en tidigare avvänjningstid. I teorin skulle den förkortade avvänjningstiden vara bra för suggan, men det är inget som studien påvisar. Smågrisarna blev varken friskare eller sjukare och alla kom upp i samma avvänjningsvikt oavsett avvänjningstid. Wallgren och Gunnarsson (2017) fortsätter med att skriva att deras förslag på en medelavvänjningsålder på 28 dagar skulle ge ett intervall mellan 25–33 dagar för avvänjning, vilket enligt dem är en betydlig skillnad från 21 dagar. Gunnarsson skriver även i ett mejl att han och Per Wallgren aldrig stått bakom förslaget (Gunnarsson, 2018). Dock skriver djurskyddshandläggare på Jordbruksverket, Gunnar Palmqvist i ett mejl ”Vi vill tydliggöra att det är 28 dagars genomsnittlig avvänjningsålder som föreskriften är ämnad att öppna upp för. De experter som utvärderade studien (Per Wallgren SVA och Stefan Gunnarsson SLU) gav också stöd för en sådan möjlighet” (Palmqvist, 2018). Stefan tillägger i ett mejl att ”Eftersom jag upplevde att min del i

utvärderingen kraftigt förvanskats så blev jag tydligare kritisk.” vilket förklarar hans medverkan i den kritiska debattartikeln i Göteborgsposten (Gunnarsson, 2018).

Politisk debatt

Den nya föreskriften har även orsakat politisk debatt i form av en interpellationsdebatt (Interpellation 2017/18:91). Jens Holm (V) tar upp och pekar på att föreskriften strider mot forskningen och hur EFSA avråder från avvänjning vid tidigare ålder än 28 dagar. Holm fortsätter med att säga att föreskriften inte är grundad på oberoende forskning och att den gör undantag från djurskyddslagen genom att inte verka förebyggande. Carl Schlyter (MP) håller med Holm i debatten och menar att det är ”fel väg att gå”, och att vi inte bör närma oss andra länders lägre krav på djurskydd. Staffan Danielsson (C) tycker att Holm och Schlyter gör ”en stor sak” av några små ändringar som kommer göra grisuppfödningen mer flexibel. Holm avslutar med att fråga statsrådet Sven-Erik Bucht (S), Sveriges landsbygdsminister, om han avser att invänta ett vetenskapligt råd, vilket Holm tycker är ett minimikrav, om Bucht tänker åtgärda att djurskyddet förblir förebyggande och om han kommer se till att föreskriften bygger på en vetenskaplig grund. Bucht svarar på frågorna genom att säga att Jordbruksverket har gjort en bedömning om att djurskyddet kan upprätthållas samtidigt som grisproducenterna kan öka sin produktion. Han anser att Jordbruksverket inte kan vänta med att se över sina föreskrifter i väntan på ett vetenskapligt råd. Även han refererar till regeringens livsmedelsstrategi och säger att han är övertygad om att Jordbruksverket kan följa dess riktlinjer om bibehållen djurvelfärd samtidigt som produktionen kan öka. Han säger också att det finns en tydlig möjlighet för ökad konkurrenskraft och en möjlighet för grisföretagarna att tjäna mer pengar, utan risk för djurens välfärd. (Interpellation 2017/18:91)

DISKUSSION

Att smågrisarna inte kommer bli lidande av yngre avvänjningsålder går inte att utesluta utifrån det som framkommit av denna litteraturstudie. Det är enligt mig tydligt utifrån forskningen att den tidigare avvänjningen är en försämring för smågrisarna. Det visar sig också att det inte ens är säkert att den tidigare avvänjningen kommer leda till ökad produktion (Xue et al. 1993). Andra studier säger dock att produktionen istället skulle öka (Te Brake, 1976). Denna studie är visserligen drygt 40 år gammal, men då EFSA (2007) refererar till denna valdes den att vara med som en referens. Produktionen ser annorlunda ut idag jämfört med för 40 år sedan och därför är det inte säkert att dess resultat är helt överförbart till dagens grisproducenter. Smågrisarna kommer troligtvis drabbas av förändringar i mucosan som möjligtvis kan komma att leda till livslånga förändringar som underlättar för andra sjukdomar att få fäste (Pluske et al. 1997). Avvänjningsdiarréer kan komma att öka vilket leder till en ökad antibiotikaanvändning (Miljö- och Fødevarerudvalget, 2017). En av anledningarna till diarré är stress, som även denna kommer öka om avvänjningen sker tidigare än 28 dagar (Colson et al., 2006). Till sist kan beteendestörningar uppkomma av tidigare avvänjning (Fraser, 1978) som i sin tur kan leda till minskad tillväxt (Widowski et al. 2008). Att avvänja vid 21 dagars ålder är en minskning med 83% av den naturliga avvänjningsåldern på 123 dagar (Jensen & Recén, 1989). Att avvänja vid 28 dagars ålder är redan det en stor skillnad från de naturliga förhållandena. Det visade sig att smågrisar redan vid denna ålder har ovanliga beteenden och höga nivåer av stresshormoner (Colson et al., 2006). Frågan blir då om de ytterligare elva kraven som Jordbruksverket har kommit fram till kan uppväga riskerna smågrisarna utsätts för. Det tror inte jag och inte heller Wallgren och Gunnarsson (2015) i sin granskningsrapport av Svensk Pigs pilotstudie (2013). Dock såg Wallgren och Gunnarsson (2015) inga negativa effekter av den tidigare avvänjningen. Men vad som är anmärkningsvärt är att den ”godkända” åldern för avvänjning i denna pilotstudie är 24 dagar. Detta på grund av att de fanns anmärkningar på smågrisarna avvanda vid dag 21–23. Jordbruksverket påstår att den nya föreskriften går att genomföra ”utan negativa

konsekvenser för djurväl-färden” (Henriksson & Elofsson, 2017) grundat på pilotstudien som faktisk anmärkte på så tidigt avvanda smågrisar. Har Jordbruksverket missuppfattat pilotstudien eller har det helt enkelt ignorerat detta faktum? Att Jordbruksverket sedan säger (Palmqvist, 2018) att det har stöd från experterna som har granskat pilotstudien är då uppenbarligen ren osanning om man får tro Gunnarssons mejl där han skriver att det aldrig stått bakom förslaget (Gunnarsson, 2018). Inte nog med att de tar sig friheten att ändra det redan pragmatiska, ovetenskapliga förslaget som Gunnarsson och Wallgren kom med, så påstår dem också att de har deras stöd. Att denna pilotstudie inte heller är vetenskaplig, inte gjord av oberoende forskare och opublicerad gör att jag ställer mig mycket frågande till de nya förändringarna.

Pilotstudien saknar även data om eventuella långsiktiga effekter och beteendeförändringar. Trots detta skriver Jordbruksverket i sitt remissvar att de anser att den är ”tillräckligt omfattande” (Avdelningen för djurskydd och hälsa, 2017). Jag anser att dessa effekter är betydande för djurväl-färden och därför väsentliga att ha med i åtanke när ändringar som dessa görs. Speciellt när rådande forskning pekar på att tidigare avvänjning leder till negativa effekter. Att ett av de elva kraven är ”Efter avvänjning förekommer inga beteendestörningar så som flanksugning, eller svansbitning annat än undantagsvis” gör det ihåligt. Om detta uppenbaras kommer skadan redan att ha skett. Detta gör att den förebyggande effekten, som djurskyddslagen ska ha, faller. Detta fick Jordbruksverket mycket kritik om i många av remissvaren men valde ändå att inte ändra denna på. Varför ska nya förslag skickas ut på remiss om majoriteten av svaren ändå kommer att ignoreras?

Många av de positiva argumenten angående den nya föreskriften är att den behöver ändras för att öka konkurrenskraften för de svenska grisföretagarna. Men finns det då inte en risk för att denna ”försämring” för smågrisarna gör att det svenska mervärdet försvagas? Risken finns att konsumenter ser färre anledningar till att köpa svenskt kött. Med en lagstiftning som går mot våra utländska konkurrenters nivå av djurskydd får konsumenten ännu en anledning till att köpa det vanligtvis billigare utländska köttet. Jag tycker precis som Jens Holm (V) att det är ”fel väg att gå”. Vi borde istället arbeta för att höja kraven i EU och få dem att ha samma krav på senare avvänjningsålder. Att Sverige ska arbeta med att höja djurskyddsnivån i EU är nämligen även det ett mål som finns i regeringens livsmedelsstrategi (Regeringen, 2017). Ännu ett av argumenten för den nya föreskriften är att de vill spara på suggorna. Argumentet faller platt eftersom det inte finns något bevis för detta.

När jag först började med denna litteraturundersökning tänkte jag att denna debatt troligtvis är något vinklad. Så illa kan det väl inte vara? Men efter att ha gått igenom forskningen och den offentliga debatten kan jag inte annat än att hålla med kritikerna. Att den nya föreskriften inte står på en vetenskaplig grund och inte ens, enligt min tolkning, har stöd för sig i pilotstudien (Svensk Pig, 2013) som den grundas på, känns obetänksamt. Detta liknar ett skolboksexempel på lobbyism och som Jordbruksverket nästan köper rakt av. Att inte heller ta remissvarens på större allvar är märkvärdigt. Likaså att inte heller kunna invänta ett vetenskapligt råd. Varför tar inte Jordbruksverket åt sig av kritiken och varför var det tvunget att gå så fort?

Jag förstår att det är viktigt för grisuppfödarna att fortsätta med omgångsuppfödning. Dock verkar det ha fungerat tidigare. Annars borde rimligen en motivation från början ha varit att förkortad tid underlättar omgångsuppfödning och att det var anledningen till att de ville ha en förändrad föreskrift. Då blir frågan hur stort problem det har varit för grisuppfödarna att hålla stabila grupper med suggor. Görs ändringen för att det har varit ett problem eller för att man vill att fler grisproducenter ska använda sig av omgångsuppfödning? Jag tycker det är oroväckande hur en intresseorganisation kan framföra, icke vetenskapligt bevisade, förslag på lagändring och så pass enkelt få igenom dem. Visserligen blir även frågan om hur många producenter som faktiskt kommer tillämpa detta och hur stor användning dessa nya undantag

kommer få. Oavsett hur stort genomslag den nya föreskriften får anser jag att den leder till en ökad risk för att djurvälståndet blir lidande. Smågrisarnas liv och välfärd bör värderas högre och djurskyddet borde gå först i dessa frågor. Om något borde ändras är det att höja djurskyddet och vara en förebild för andra länder. Inte ta ett steg tillbaka. Och vad är det svenska mervärdet värt när vi snart inte har något mer att erbjuda?

Slutsatsen av denna litteraturstudie är att föreskriften kom till för att öka konkurrenskraften och underlätta omgångsuppfödning för grisuppfödarna. Detta grundas på en ovetenskaplig pilotstudie gjord på uppdrag av Svenska grisföretagarna. Allt detta skedde väldigt fort. Forskningen i denna litteraturstudie menar att den tidiga avvänjningen kommer att öka risken för minskad djurvälståndet och sämre hälsa hos smågrisarna. Huruvida produktionen kommer öka eller ej är fortfarande oklart. Den offentliga debatten visar att det finns två ”sidor” med starka åsikter. Det verkar som om det i debatten har skett missuppfattning och feltolkningar av pilotstudier och yttranden. Gör om, gör rätt.

LITTERATURFÖRTECKNING

- Algers, B., Lindström, L., Flyrén, L. (2017). Ta inte smågrisar från suggan ännu tidigare. *Svenska Dagbladet*. 24-03-2017.
- Avdelningen för djurskydd och hälsa (2017). *Remissammanställning med åtgärdsbeskrivning*. Dnr: 5.2.17-6546/17. Jordbruksverket
- Colson, V., Oregur, P., Foury, A., Mormède, P. (2006). Consequences of weaning piglets at 21 and 28 days on growth, behaviour and hormonal responses. *Applied Animal Behavior Science*, Vol 98, ss. 70-88
- EFSA, Scientific Opinion of the Panel on Animal Health and Welfare. (2007). *Animal health and welfare aspects of different housing and husbandry systems for adult breeding boars, pregnant, farrowing sows and unweaned piglets*. The EFSA Journal. Vol. 572, ss. 1–107
- Fraser, D. (1978). Observations on the behavioural development of suckling and early-weaned piglets during the first six weeks after birth. *Animal Behaviour*. Vol. 26, ss. 22–30
- Henrikson, H., Elofsson, H. (2017). Vi har förtroende för svensk grisuppfödning. *Göteborgsposten*. 9 oktober. <http://www.gp.se/nyheter/debatt/vi-har-f%C3%B6rtroende-f%C3%B6r-svensk-grisuppf%C3%B6dning-1.4707147>
- Rolfsson, H. (2017). Strid om avskiljning av smågrisar. *LandLantbruk*. 24 augusti 2017. <http://www.landlantbruk.se/landbruk/strid-om-avskiljning-av-smagrisar/>
- Jensen, P., Recén, B. 1989. When to wean – Observation from free-ranging domestic pigs. *Applied Animal Behaviour Science*. Vol 23. ss. 49–60
- Jordbruksverket (2013) *Vi är Jordbruksverket*. [Video] Tillgänglig: <http://www.jordbruksverket.se/omjordbruksverket.4.5aec661121e26138528000506.html> [2018-03-12]
- Jordbruksverket (2017). *Vi har förtroende för svensk grisuppfödning och djurhälsovård*. <http://www.jordbruksverket.se/omjordbruksverket/pressochmedia/debattartiklar/debattartiklar/viharfortroendeforsvenskgrisuppfodningochdjurhalsovard.5.106cc4e115ed4e32dbfdb74a.html> [2017-02-24]
- Jordbruksverket (2018). *Nya regler för avvänjning av smågrisar*. [Video]. Tillgänglig: <http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/olikaslagsdjur/grisar/nyaregleruppfodning.4.357ab84415e008ca0bd7d1de.html> [2017-02-23]
- Le Dividich, J., Sève, B., (2000). Effects of underfeeding during the weaning period on growth, metabolism and hormonal adjustments in the piglet. *Domestic Animal Endocrinology*. Vol 19, ss. 63-74.
- Leibbrandt, V.D., Ewen, R.C., Speer, V.C., Zimmerman, D.R., (1975). Effect of weaning and age at weaning on baby pig performance. *J. Anim. Sci.* Vol. 40, ss. 1077–1080.
- Miljö- og Fødevareudvalget, (2017), *Risiko og håndtering Rapport ved MRSA-ekspertgruppen*. MOF Alm.del Bilag 569.
- Moeser, Adam J., Pohl, Calvin., Rajput, Mrigendra. (2017). Weaning stress and gastrointestinal barrier development: Implications for lifelong gut health in pigs. *Animal Nutrition*. Vol. 3, ss. 313–321.
- Olsson, Ingemar (2017). Win win med en anpassad diperiod. *Svensktkött.se*. 14 september. <http://www.svensktkott.se/aktuellt/blogg/win-win-med-anpassad-diperiod/>
- Pluske, J.R., Hampson, D.J., Williams, I.H., (1997). Factors influencing the structure and function of the small intestine in the weaned pig: a review. *Livestock Production Science*. Vol. 51, ss. 215–236.
- Röcklinsberg, H., Algers, B., Berg, L., Blokhuis, H., Gunnarson, S., Hultgren, J., Jensen, P., Keeling, L., Lundmark, F., Wallenbäck, A. (2017) Jordbruksverket går grisbranschens ärenden. *Göteborgsposten*, 5e oktober.
- Riksdagen. Interpellation (2017). *Försämrade livsvillkor för grisar*. Av Jens Holm till Sven-Erik Bucht. https://www.riksdagen.se/sv/dokumentlagar/dokument/interpellationsdebatt/forsamrade-livsvillkor-for-grisar_H51091
- Sjaastad, ØV, Sand, O & Hove, K. (2010). *Physiology of Domestic Animals*. 2nd edition. Oslo: Scandinavian Veterinary Press.

- SJVFS 2010:15. L100. *Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om djurhållning inom lantbruket m.m.*; Jönköping, 6 maj 2010
- SJVFS 2017:25. L106. *Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om grishållning inom lantbruket m.m.*; Jönköping, Statens Jordbruksverk
- Stefan Löfven, Regeringens proposition 2016/17:104. *En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Stockholm, 26 januari 2017.
- Svenska Pig. (2013). *Pilotstudien – Kontrollprogram för förbättrad djurvälstånd för gris*. Kalmar, 2013-03-30. En slutrapport till Jordbruksverket.
- Svenskt Kött (2017). Fortsatt god djuromsorg för svenska smågrisar och suggor. 22 augusti. <http://www.svensktkott.se/aktuellt/nyheter/fortsatt-god-djuromsorg-svenska-smagrisar-och-sugg/> [2017-02-22]
- Sveriges Grisföretagare (2015). *Ansökan Kontrollprogram*. Jönköping, Jordbruksverket (SJV Dnr. 5.2.18-3510/15)
- Sørensen, M.T., E.M. Vestergaard, S.K. Jensen, C. Lauridsen, S. Højsgaard. (2009). Performance and diarrhoea in piglets following weaning at seven weeks of age: challenge with E. coli O149 and effect of dietary factors. *Livestock Science*. Vol. 123, ss. 314-321.
- Te Brake, J.H.A. (1978). An assessment of the most profitable length of lactation for producing piglets of 20kg body weight. *Livestock Production Science*, Vol. 5, ss. 81-94.
- Wallgren, P & Gunnarsson, S. (2015). *Utvärdering av pilotstudie rörande ett kontrollprogram för förbättrad djurvälstånd för gris*. SJV dnr 5.2.18-3510/15 (2013–2341). Dnr SVA 2015/1009.
- Wallgren, P & Gunnarsson, S (2017). Svenskt kött sprider myter om avvänjning av smågrisar. LandLantbruk. 12 september. <http://www.landlantbruk.se/debatt/svenskt-kott-sprider-myter-om-avvanjning-av-smagrisar/>
- Widowski, Tina M.; Torrey, Stephanie; Bench, Clover J.; et al. (2008). Development of ingestive behaviour and the relationship to belly nosing in early-weaned piglets. *Applied Animal Behaviour Science*. Vol. 110, ss.109-127.
- Xue, J.L. et al. (1993). Influence of lactation length on sow productivity. *Livestock Production Science*. Vol. 34, ss. 253–265

Icke publicerat material

Gunnarsson Stefan, Universitetslektor SLU (2018-02-16) Mejlkontakt

Olsson, Ingemar. Ordförande Svenska Grisföretagare (2018-03-09) Mejlkontakt

Palmqvist Gunnar, djurskyddshandläggare Jordbruksverket (2018-03-09) Mejlkontakt

